

Maximilian Hendler (Graz) u radu *Asimetrični deseterac u lirskim narodnim pjesmama* razlaže lirske narodne pjesme koje su pisane asimetričnim desetercem, stihom karakterističnim za epsku tradiciju (što potvrđuju i drugi nazivi za taj metar - epski, muški ili junački deseterac).

Vrlo je zanimljiv rad o usmenoj književnosti Gerharda Neweklowskog (Klagenfurt) *Dvojezično pripovijedanje u Stinatzu*. Autor analizira fenomen dvojezičnog pripovijedanja (hrvatski - njemački) u hrvatskom selu Stinatz (Austrija) analizirajući pripovijedane tekstove na oba jezika i služeći se tročlanom klasifikacijom dvojezičnih pripovjedača, koju je predložila Nives Ritig-Beljak.

VILKO ENDSTRASSER

Bora Radovanović - Zatonjac, Zapisi o životu i običajima u Podunavlju, GRO "Dimitrije Davidović", Narodna biblioteka u Smederevu, Smederevo 1984, 87 str.

Prema osobnom sjećanju i kazivanju drugih Bora Radovanović u ovoj knjizi bilježi način života i rada, nošnju, običaje i sportske igre omladinaca u Podunavlju u (okolici Smedereva i Požarevca, dijelom u Stigu, posebice u selu Zatonju kod Velikog Gradišta).

Knjiga je podijeljena u tri dijela.

U prvom dijelu riječ je o narodnim zabavnim sportskim igrama mladih (o igri mladih, pripremama za igru i razbrajalicama). Opisano je četrdeset i osam igara: *žmurke, prsten nade, siromah čika, šuge, neka bije, topaci, školice, ide mačka, preskakanje konopca, bacanje lopte, jelačkinje, klikeri, čigra, klempe, krivi car, kidi, kolariču - paniču, kliš, čuš kape, trule čuprije, miriši! Stojna!, čuprije andžinajes, s grada na grad, roblje, hajduci - žandari, svinjice, svinjice na drugi način, đula, svinjice na gradski način, krajcarice, šurovanje, uza zid, pedaljke, s konja na magarca, popik, derekman, popik na drugi način, Srbi i Turci, kerovi i zečevi, krši proja,*

krpi guz, trule kobile, igra lopte, čik pogodi, dugmići i batrge. Uz igru su opisane i dječje igračke: *pucaljka, prskalica, pištaljka, zvrčka, čigra od kalema, ljuljaška, zmaj, strela, pračka, džida, šlajder, vito, kolektiv čobančića, kašika od vrbove kore i cice-mice*.

U drugom su dijelu (*Način života i rada*) opisani: dom, život u njemu, namještaj i posuđe, život u porodici, žena kao stup domaćinstva, život mladih, rad u polju, oblik seoske samouprave, spremanje hrane, nešto o govoru i jeziku te zabilješke o narodnoj nošnji (ženska nošnja).

U trećem su dijelu prikazani običaji i vjerovanja: *supreci, đurdevski uranak, dodolke, zavetina, ciganska zavetina, jurenje kolere, daća koleri, živa vatra, ljevka*, božićni i uskršnji običaji, *kolubčari*, pogrebni običaj, običaji oko Ivandana, *Todorova subota*, pobraćimstvo i *kumačenje*, bratimljenje, bakanje, gašenje ugljeglja, bakanje protiv janike, bakanje protiv nicine, zabijanje klinova, lijek protiv mnogih bolesti, sugreb i vradžbine (mađije).

ANTE NAZOR

Zvonimir Toldi, Nek se spominja i pamti, SIZ kulture općine Slavonski Brod, Muzej Brodskog Posavlja Sl. Brod, Slavonski Brod 1987, 158 str.

Knjiga predstavlja zbirku kratkih članaka što ih je autor objavljivao u *Brodskom listu* od 1985. do 1987. godine. Sadržajno, ona pruža presjek kroz sve slojeve tradicijske materijalne i duhovne kulture Brodskog posavlja, koju autor već više godina proučava i kontinuirano bilježi. U vremenskom pregledu taj presjek obuhvaća period od početka 20. st. do današnjih dana. Upravo iz suvremenog života brodskih sela nalazimo najviše zapisa u knjizi, pa se tako može pratiti djelovanje tradicijskih kulturnih oblika u današnjem kontekstu.

Svojim podnaslovom *Život i običaji seljačkog svita u Brodskom posavlju* djelo sugerira izvjestan nastavak opisivanja tradi-

cijske kulture toga kraja, što su već ranije započeli Luka Ilić Oriovčanin i Marijan Markovac. Međutim, ono što odlikuje Toldijeve zapise jest specifičan pristup predmetu vlastita rada. On, naime, "životu i običajima seljačkog svita" ne pristupa prvenstveno sa stručno-znanstvenom ili žurnalističkom namjerom, što bi se moglo očekivati s obzirom na obrazovanje autora, odnosno tisak u kojemu su radovi prvobitno objavljeni. Toldi se ne postavlja u ulogu zapisivača koji želi prenijeti objektivnu informaciju, već se zapravo uživljava u ono o čemu piše. Stoga njegovi članci ne djeluju kao bilješke koje je napravio nekakav gost, ili čak stranac, u životu sela već kao zapisi koje donosi sudionik tog života. Ovim svojim poistovjećivanjem sa seljačkim životom o kojemu piše, Toldi je postigao dojam maksimalne autentičnosti koju najbolji klasičan etnološki rad ne može dosegnuti, jer uvijek ima stručnu distancu spram predmeta kojeg proučava. Izvornost i svježinu ovih redova pojačava i domaći govor kojim su napisani, pa stoga mogu biti i lingvistički zanimljivi.

S nesumnjivim literarnim talentom autor vrlo duhovito, katkada i sa dozom dobrodušne ironije, govori o stvarima i događajima iz seljačkog života. Kroz većinu zapisa provlači se u izvjesnoj mjeri folklorna erotika koju autor nalazi u narodnim stihovima, ili je sam potencira vlastitim primjedbama. U tom pogledu ova se knjiga dijelom nadovezuje na njegovu već objavljenu zbirku erotske narodne poezije *Razigrani doro*.

Jedina primjedba koju bismo postavili odnosi se na to da izdanje nije popraćeno rječnikom manje poznatih lokalnih naziva, što bi u takvoj publikaciji ipak bilo korisno.

U cjelini gledano, knjiga predstavlja duhovit i šarmantan prikaz seljačke kulture Brodskog posavlja, koji je u stanju privući pažnju lokalne publike, potaknuti svijest o vrijednosti vlastite kulture, a jednako tako može pružiti i čitav niz korisnih podataka koji upotpunjuju etnološko znanje o Slavoniji. Stoga zaslužuje da "se spominja i pamti".

ŽARKO ŠPANIČEK

Ličko umiljenije, (Narodne umotvorine Like), skupio Milan Divjak, Književna zajednica Novog Sada, Novi Sad 1985, 137 str.

Na koricama knjige objavljena su dva odlomka iz recenzija Arsena Diklića i Lazara Čurčića. U Diklićevu tekstu piše: "(...) Divjak je mlad čovek. Pesnik. Uspješno adaptirani dođoš vojvođanski, a korenjem duboko, vrlo duboko u starom kraju, u Lici. Verovatno su ga njegovi pesnički nemiri i traganja okrenuli i pokrenuli natrag, u brda lička, sela i zaseoke koji neumitno nestaju pred naletom urbanizacije, među starce i starice koji još ponešto pamte iz vremena prohujalih... Rezultati tog traganja za korenjem svojim i svoga naroda je ova zbirka umotvorina kao i one koje Divjak najavljuje, već pripremljene, u rukopisu".

Autor sam u uvodnoj riječi knjige *Ličko umiljenije* objašnjava da su ga na skupljanje i izdavanje narodnih umotvorina Like potakli: nestanak starih imena pojedinih predmeta i dijelova odjeće, sve rjeđe igranje *ličkog kola*, *đikca* i *poskočice*, nestajanje izvornih ličkih prela, ličkih narodnih pjesama, pitalica i *daškalice*, poslovica i narodnih pripovijedaka, *rozgalica*, *ojkana* (bečaraca), starih ličkih običaja itd.

Od prikupljenog materijala Divjak je izabrao ljepše primjere i, kao najavu budućih petnaestak knjiga, u ovoj knjizi objavio: pedeset *daškalice* (zagonetaka,), sto poslovica, pedeset kletvi, šezdeset i tri *lička ojkana*, osam narodnih pjesama, devet pripovijedaka i deset narodnih običaja.

Na kraju su dani izvori iz kojih su primjeri uzeti ili zabilježeni i rječnik manje poznatih riječi i izraza.

ANTE NAZOR